

πίδος καὶ ἀνεκφράστου εὐγνωμοσύνης, ἣν οὐδέποτε θέλω λησμονῆσαι. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, ὑπερφυσικὸν σχεδὸν ἀποπνέοντες κάλλος, ὑψούντο πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐν ἀφῶνι καὶ θερμῇ προσευχῇ.

— Κύριε Οὐέλων, θέλω ζῆσαι, ἐπὶ τέλους, θέλω ζῆσαι διὰ τὴν εὐχαριστήσω, τὴν ἐυλογῇσω καὶ, Θεε ἐπουράνιε! διὰ τὴν καταστήσω εὐτυχῇ. Αἰλία μου, Αἰλία μου, γλυκεῖα μου μάγισσα, ὑπερηφάνειά μου, ζωή μου! ναι, ναι, — ποτὲ δὲν ἔπρεπε ν' ἀμφιβάλλω, — εἴχομεν πλασθῇ ὁ εἷς διὰ τὸν ἄλλον! Ἦτο δυνατόν ἔκκαστος τῶν παλμῶν τῆς καρδίας μου νὰ μὴ εὕρῃ ἡχὼ ἀποκρίσεως εἰς τὴν ἰδικήν σου; .. ὦ! Οὐέλων, — καὶ ἐγράφη πρὸς με μετ' ἀγγελικοῦ μειδιάματος, — τί ἀνοησίας σὰς λέγω! Συγγνώμην! ἀλλὰ αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἀναγεννώμενον. Ἰδοὺ, δοκιμάσετε τὸν σφυγμὸν μου.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἔσχον τὴν ἀνεκφράστου ἱκανοποίησιν ν' ἀναγγείλω εἰς ἀμφοτέρους τοὺς νεαροὺς φίλους μου, ὅτι ἠδύνατο νὰ ἴδωσιν ἀλλήλους. Οὐδὲν θέλω εἰπεῖ περὶ τῆς πρώτης ταύτης συνεντεύξεως· δὲν θέλω ἀναβιβᾶσαι τὸ περικάλυμμα.

Ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας μόνον σχεδὸν μετὰ τῆς κυρίας Καρτθράϊτ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ κατοικίᾳ τοῦ λόρδου Σαινζερμαϊν, ἀπῆλυσαν τῆς ἀγνῆς εὐτυχίας, ἣν ὑπέσχετο αὐτοῖς τὸ μέλλον, ἐπανακτώντες βαθμὴδὸν τὰς δυνάμεις καὶ τὴν υγίαν.

Ὁ λόρδος Σαινζερμαϊν μοι εἶπεν ὅτι ἅμα ἀναλαβὼν τὴν υγίαν, ἤθελεν ἀποκαλύψει τὸ μυστικὸν τοῦ εἰς τὸν πατέρα του καὶ ζητήσῃ τὴν συγκατάθεσίν του εἰς ἅμεισον συνοικέσιον καὶ τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῇ νὰ κατοικήσῃ ἓνα τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ πύργων του.

Ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν Βρανδῶνα ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἑβδομάδας. Ἐκ φήμης λοιπὸν ἔμαθον τὰ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο συμβάντα.

^{Ἐπεται τὸ τέλος.}

K^a MARSH.

ΜΑΘΗΜΑ ΓΡΑΦΗΣ

Ἐκ τῶν τοῦ E. LEGOUVÉ.

Α'

— Παπποῦ, διὰ τί γράφεις τόσον ἄσχημα,

Ταύτην τὴν ἐρώτησιν ἀπέτεινέ μοι σήμερον καλημερίζουσά με ἡ ἐγγονή μου.

— Πῶς, δεσποινίς! ... ἀπεκρίθην ὑποκρινόμενος τὸν δυσηρεστημένον κατὰ τὴν συνήθη ἐκείνην προσποίησιν τῶν γονέων πρὸς τὰ νεαρά τέκνα, ἐξ ἧς οὐδέποτε ἀπατώνται. Λέγομεν πάντοτε ὅτι τὸ ἐκάμαμεν ἔτσι καὶ ἐκεῖνα τὸ δέχονται. Εἴμεθα πρὸς αὐτὰ αἰωνίως ἠθοποιοί.

— Πῶς, δεσποινίς, τῇ ἀπεκρίθην λοιπὸν, διὰ τί γράφω τόσον ἄσχημα; Καὶ τίς σοι εἶπεν ὅτι γράφω ἄσχημα;

— Ὅλος ὁ κόσμος, παπποῦ.

— Πῶς; ὅλος ὁ κόσμος;

— Ἡ μητέρα, ὁ πατέρας, τὰ δέδωκα μου, ὁ φίλος σου, ἡ νουνά μου, ὁ ...

— Ἀρκεῖ, ἀρκεῖ. Αἱ! καὶ τί ἔχουν νὰ εἰποῦν διὰ τὸ γράψιμόν μου, παρακαλῶ;

— Ἡ μητέρα λέγει πῶς ὅταν ἔχῃς νὰ γράψῃς ἢ γράφῃς μόνον τὰ διαιρετικά· ὁ κ. Κ. βεβαιώνει ὅτι ὅχι μόνον οἱ ἄλλοι δὲν ἐμποροῦν νὰ διαβάσουν τὰ γραφόμενά σου, ἀλλ' οὐδὲ σὺ ὁ ἴδιος ἐμπορεῖς νὰ τα ξαναδιαβάσῃς. Ὁ φίλος σου κ. Β. διηγεῖται ὅτι μίαν ἡμέραν προσκληθεὶς ὑπὸ σοῦ εἰς γεῦμα, δὲν ἤλθε διότι ποτὲ δὲν ἐμπόρεσε νὰ ἔγῳ τὴν ὑπογραφὴν σου.

— Εἶνε ἀνόητος! Ἀφ' οὗ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγνώσῃ, ἔπρεπε νὰ ἐννόησῃ ὅτι ὁ προσκαλὼν αὐτὸν ἦμην ἐγώ. Αἱ! καὶ τί ἄλλο λέγουσιν;

— Ἄλλοι λέγουν ὅτι τὸ γράψιμόν σου ὁμοιάζει μὲ ἱερο... ἱερο...

— Ἱερογλυφικά.

— Ναί, μάλιστα! Ἄλλοι τὰ λέγουν ὀρθοσκαλίσματα.

— Ἀ! τί τρόπος εἶνε αὐτός! Πολὺ καλὰ, θὰ ἴδωμεν δεσποινίς. Καὶ σὺ, γράφεις καλὰ σὺ, αἱ;

— Ἐγὼ ἐπῆρα βραβεῖον εἰς τὸ μάθημα τῆς καλλιγραφίας.

— Καλὰ λοιπὸν· πήγαινε ἐκεῖ, πάρε κάλαμον, φύλλον χάρτου, καὶ κάθησε πρὸ ταύτης τῆς τραπέζης. Ἐκάθησες; Θὰ καθήσω καὶ ἐγὼ ἀπέναντί σου, θὰ ἐπάρω καὶ ἐγὼ χάρτην, κάλαμον καὶ θὰ γράψωμεν.

— Καλλιγραφίαν;

— Ναί.

— Ὡραία, ὦραία! ἀνέκραξεν ἡ κόρη κροτούσα τὰς χεῖρας. Καὶ τί θὰ μοι δώσης ἂν νικήσω;

— Ὅ τι θελήσῃς.

— Λοιπὸν θέλω μίαν ὥραιαν ἀγγλικὴν κούκλαν, ἀπὸ κηρί! .. ὅχι· καλλίτερα μίαν μικρὰν κούνιαν μὲ περαπετάσματα διὰ νὰ βάλω μέσα νὰ κοιμηθῇ τὴν κούκλαν ὅπου ἔχω... ἡ καλλίτερα...

— Μὴ βιάζεσαι δὰ, μὴ βιάζεσαι! Πρόσμενε πρῶτα νὰ νικήσῃς.

— Ἀ, δι' αὐτὸ δὲν ἔχω καμμίαν ἀμφιβολίαν.

— Ἀλήθεια! λοιπὸν ἄς ἀρχίσωμεν!

Ἐκύψαμεν τότε ἀμφοτέρω ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔχοντες πρὸ ἡμῶν πρότυπον καλλιγραφικὸν ἐξ ὀκτὼ γραμμῶν καὶ προσηλώσαμεν ἅπασαν ἡμῶν τὴν προσοχὴν καὶ συνωφρυνθήμεν. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας· «λαβὲ τὰς δύο ταύτας σελίδας, εἰπον εἰς τὴν κόρην, πήγαινε τὰς εἰς τὴν διδάσκαλον τῆς γαλλικῆς τοῦ μικροῦ σου ἀδελφοῦ ἥτις ἤλθε ταύτην τὴν στιγμὴν. Ἐκεῖνη δὲν εἶνε προκατελιγμένη κατ' ἐμοῦ, ὥς οἱ ἄλλοι ἐρώτησον αὐτὴν τίς τῶν δύο τούτων σελίδων ὑπερτερεῖ τῆς ἄλλης.

Ἡ κόρη ἐξῆλθε δρομαία καὶ ἐπέστρεψε τεθλιμμένη.

— Λοιπὸν;

— Λοιπὸν, ἡ διδάσκαλος λέγει ὅτι ἡ ἰδική σου σελὶς εἶνε ἡ καλλίτερα.

— Α, ἄ, δεσποινίς, ἀνέκραξα θριαμβευτικῶς.
— Ἀλλὰ τότε, παπποῦ, ἐπανελάθεν ἡ κόρη,
τί δὲν γράφεις πάντοτε οὕτω;

— ὦ! διὰ τί... διὰ τί;... Ἡ ἐξήγησις τού-
του εἶνε ἀρκετὰ δύσκολος, ἀλλ' ὅπωςδὴποτε
δοκιμάσω. Βλέπεις, κόρη μου, θάπορῃς
ἀνάουσα ὅτι μόνον ὄργανον τῆς γραφῆς δὲν
εἰσὶ οἱ δάκτυλοι.

— Καὶ μὲ τί ἄλλο γράφομεν λοιπόν;

— Μὲ χίλια πράγματα.

— Ποῖα;

— Γράφομεν πρῶτον μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἔ-
πειτα μὲ τὴν ἡλικίαν, μὲ τὴν ὑγίειαν, μὲ τὸν
πρακτικῆρά μας, μὲ τὴν διάθεσιν τῆς σήμερον
τὴν διάθεσιν τὴν καθημερινήν, ... μὲ τὴν
κατασίαν ἡμῶν.

— Δὲν καταλαμβάνω, εἶπεν ἡ κόρη διακρί-
πτουσά με.

— Θὰ ἐννοήσης· ἀρκεῖ μόνον νὰ μου ἀκροα-
θῇς. Διὰ τί ἔγραψα καλῶς τὰς ὁκτὼ ταύτας
γραμμὰς; πρῶτον διότι ἦσαν μόνον ὁκτὼ, ἔπει-
τα δὲ διότι ὅλη μου ἡ προσοχὴ ἦτο προσηλω-
μένη ἐπὶ ταύτης τῆς σελίδος· ἡ ζωὴ μου ἦτο
συγκεντρωμένη, οὕτως εἶπεν, εἰς τοὺς δέκα μου
δάκτυλους. "Οτε εἶχον τὴν ἡλικίαν σου καὶ ἐφ'
ὅσον ἐμαθήτευον, ἡ γραφὴ μου ἦτο ἂν οὐχὶ κομ-
ψή, τοῦλάχιστον ἀκριβής· διὰ τίνα λόγον; Διό-
τι, λέξεις κακῶς γεγραμμέναι, γράμματα δυσ-
ἀγνώστα ἤθελον λογισθῆναι ὡς σφάλματα γραμ-
ματικά ἢ συντακτικά καὶ διότι ἐργασία κακῶς
γεγραμμένη ἤθελε θεωρηθῆναι ὡς ἐργασία κακῶς
καυμένη. "Οθεν ἡ ἄμιλλα, ὁ πόθος νὰ μένω
ἐν τοῖς πρώτοις, ἡ αὐστηρότης τῆς διδασκαλίας
συνεῖχον τὴν χεῖρά μου καὶ κατέστειλλον τὴν
ζωρότητά μου. Ἀλλ' ὅτε σὺν τῇ ἡλικίᾳ ἐγείνα
κύριος ἐμαυτοῦ, ὅτε οὐδὲνα εἶχον ἐπ' ἐμὲ τὸν
ἐξαναγκάζοντα καὶ τιμωροῦντα, ἡ περὶ τοὺς δα-
κτύλους ἀδεξιότης μου, ἐπειδὴ εἶμαι φύσει λίαν
ἀδέξιος, ἤρχισεν ἐπικρατοῦσα· ὅτε δὲ βραδύτε-
ρον μοι ἐπῆλθε κατὰ νοῦν νὰ γράψω δράματα,
τότε ἀναμιγνυμένης τῆς φαντασίας καὶ μετα-
διδόμενης εἰς τὴν χεῖρα τῆς ἀνησυχίας τοῦ πνεύ-
ματός μου... Ἀλλὰ στάσου! θὰ σοι ἐξηγήσω
τὰς λέξεις ταύτας, ἃς ὥσας δὲν ἐννοεῖς τελείως,
διὰ συμβάντος ὅπερ εἶδες· ἐπικαλοῦμαι εἰς βοή-
θειαν τὴν μνήμην σου.

— Τὴν μνήμην μου; εἶπεν ἡ κόρη.

— Ναι! ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἐφέτος τὴν ἀνοιξιν
κατέβην πρῶταν τινὰ εἰς τὸν κῆπον, ὅτι ἐκάθη-
σα ἐγγὺς τῆς μητρὸς σου μὲ τὰ χαρτῖα μου καὶ
ἤρχισα νὰ γράφω πλησίον σας σκηνὴν τινα κω-
μωδίας.

— ὦ, ναι! Τὸ ἐνθυμοῦμαι.

— Αἱ λοιπόν, τί ἔκαμνα;

— ὦ! ἦσο ἀστείωτατος! Κατ' ἀρχὰς ἐκρά-
νεις καλὰ τὸ κονδύλιόν σου, ἐπήγαινες ἀργὰ ἀρ-
γὰ, ἐφαίνεσο πολὺ ἥσυχος. Ἀλλὰ, ὅσον ἐπροχώ-

ρεις, ἔξαφνα ἤρχισες νὰ σουφρόνης τὰ ὀφρύδιά
σου, νὰ σφίγγῃς τὰ χεῖλη καὶ ἔπειτα τὰ δάκτυ-
λά σου ἀνέβαινον, ἀνέβαινον πρὸς τὰ ἐπάνω τοῦ
κονδυλίου.

— Ἀλήθεια, καὶ ἐσυσπῶντο καὶ ἐμάλασσον
τὸν κάλαμον καὶ ἐφαίνοντο ὠρσιμένα κατ' αὐ-
τοῦ ὅτι δὲν ἔπρεχον ἀρκετὰ ἐργόγορα! καὶ συνε-
πίεζον αὐτὸν ἐπὶ τοῦ χάρτου!

— Ναι, ναι, ἀνέκραξεν ἡ κόρη.

— καὶ ὁ ταλαίπωρος κάλαμος, οἰστρηλα-
τούμενος, ἀφηνιάξεν ὡς ἵππος ἐκτραχηλιζόμε-
νος καὶ μεταμείβων τιναγμοὺς καὶ σκιρτήματα
ἐφθασεν εἰς τὴν τελευταίαν σελίδα, ἦτοι εἰς τὴν
φρικτοτάτην κακογραφίαν!

— Ἀ, ναι, ναι! Εἶνε ἀλήθεια! ἀνέκραξεν ἡ
ἐγγονὴ μου κροτοῦσα τὰς χεῖρας. "Οτε ἐτελείω-
σες καὶ ἔδωκες τὴν σκηνὴν εἰς τὴν μητέρα διὰ
νὰ την ἀντιγράφῃ, ἐκείνη ἐξέσπασεν εἰς τὰ γέ-
λαια, καὶ μοι εἶπε· γὰρ ἰδὲς ἐδῶ!... Καὶ ἦτο σω-
ρὸς ἀπὸ τελίτσαις, ἀπὸ γραμμίτσαις, ἀπὸ κλα-
δάκια, ἐπὶ τέλους ἀπὸ καθὲ εἵδους πράγματα,
ἀλλὰ λέξεις... πρὸ πάντων περὶ τὸ τέλος, δὲν
ὑπῆρχον διόλου!...

— Οὐδὲν ἀπλούστερον τούτου. Δὲν εἶχον γρά-
φει διὰ τῶν δακτύλων μου, ἀλλὰ διὰ τῆς κεφα-
λῆς μου. Αὐτὸ μοι συμβαίνει καθ' ἐκάστην, καὶ
ὅταν ἀκόμη γράφω ἐπιστολάς. Αἱ δύο πρώται
γραμμαὶ εἶνε πάντοτε εὐανάγνωστοι, ἀλλὰ μὲ
τὴν τρίτην ἀρχίζει ὁ καλπασμὸς, τότε δὲ ἀρχί-
ζει ἡ ἀταξία.

— Ἀλλὰ, παπποῦ, διὰ τί δὲν διορθόνεσαι;

— Δὲν δύναμαι.

— Κάμε το δουλειά! Ἡ μητέρα μοι λέγει
πάντοτε, ὅταν δὲν ἐπιτυγχάνω τι, «κόρη μου σὺ
πταῖεις, ἐπειδὴ δὲν το κάμνεις δουλειά.»

— Δὲν ἐμπορῶ πλέον νὰ ἐπιμεληθῶ, εἶμαι
παραπολὺ γέρον· ἡ ἑξὶς τοῦ ταχέως γράφειν ἔ-
γεινεν ἐν ἐμοὶ ἀσθένεια ἀθεράπευτος, ἡ δ' ἑξὶς
τοῦ γράφειν ταχέως συνεπιφέρει τὴν ἑξὶν τοῦ
κακῶς γράφειν. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐξεύρει πόσον κατη-
ράσθην ταύτην μου τὴν ἑξὶν! Ἄν σοι διηγούμενη
πάσας τὰς στενοχωρίας, τὰς δυσαρρεσκείας, τὰς
ταπεινώσεις ὅσας ὑπέφερα ἕνεκα τῆς κακῆς μου
γραφῆς! Οἱ φίλοι μου προσποιοῦνται ὅτι γελῶ-
σι διὰ τοῦτό μου τὸ ἐλάττωμα, ἀλλ' ἐνδομύχως
τὸ κατηγοροῦσιν ἢ ὀργίζονται δι' αὐτό, καὶ ἔ-
χουσι δίκαιον. Τὸ κακῶς γράφειν εἶνε ἀγενὲς,
διότι ἐπιφέρει κόπον εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας
ἡμᾶς, εἶνε δὲ καὶ ἀνόητον, ἐπειδὴ φθείρει τὰ
γραφόμενα. Θάκούσης λεγόμενον ἐν τῷ κόσμῳ
ὑπὸ τῶν κολάκων τῶν θεραπευόντων μὲν ἐν τῷ
φανερῷ, ἐν δὲ τῷ κρυπτῷ χλευαζόντων, θάκού-
σης, ὅτι τὸ κακῶς γράφειν εἶνε ἴδιον ἀνδρὸς ἀγχι-
νης. Ἀποκρίθητι δεικνύουσα εἰς αὐτοὺς ἐπιστο-
λὰς ἃς πολλὰκις σοι ἔδειξα, ἐπιστολάς τοῦ Γκι-
ζῶ, τοῦ Μινιέ, τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ τοῦ γέ-
ροντος, αἵτινες εἶνε πρότυπα καλλιγραφίας!

Γράφε καλῶς, κύρη μου, γράφε καλῶς! Γραφὶς κομψή εἶνε διὰ τὴν γυναῖκα ὅτι ἐνδυμασία κομψή, φυσιογνωμία ἐραστὴ, τόνος φωνῆς εὐάρεστος· γραφὴ κομψή προκαταλαμβάνει τὰ πνεύματα ὑπὲρ αὐτῆς, γεννᾷ περὶ αὐτῆς ἀγαθὰς ιδέας.

— Ἀλλὰ τότε, παπποῦ, ὑπέλαβεν ἡ κόρη, ἥτις μου εἶχεν ἀκροασθῆ μετὰ προσοχῆς, εἶνε λοιπὸν ἀληθινὸν ὅτι ἔλεγε ταῖς προάλλαις εἰς τὸ γεῦμα ὁ φίλος σου Κ.;

— Τί ἔλεγεν;

— Ὅτι δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ γραψίματος τῶν.

— ὦ, ὦ, μὴ σπεῦδε. Αὐτὸ εἶνε ζήτημα σοβαρὸν, δεσποινίς· ζητῶ καιρὸν νὰ σκεφθῶ περὶ τούτου.

Ἐπὶ τούτοις ἀπεχωρίσθημεν, ἐγὼ δὲ κατήλθον εἰς τὸν κήπον, σκεπτόμενος. Ἡ πρώτη μου σκέψις ὑπῆρξεν ὁ θαυμασμὸς περὶ τῶν γονίμων καὶ ἀπροόπτων ἀποτελεσμάτων τῆς οἰκογενειακῆς ἀνατροφῆς. Ἀναχωροῦντες ἐκ παιδαριῶδων τιῶν ἀπολήγομεν εἰς ζητήματα σοβαρά. Ὁ καλλιγραφικὸς ἐκεῖνος διαγωνισμὸς μ' ἔφερεν εἰς ἐν τῶν μυστηριωδεστάτων καὶ τὰ μάλιστα ἀμφισβητούμενων ψυχολογικῶν καὶ φυσιολογικῶν προβλημάτων. Περιπλεχθεὶς δ' εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, δὲν ἐσταμάτησα ἐν μέσῃ ὁδῷ, ἀλλ' ἤρξαμην σκεπτόμενος περὶ τοῦ προβλήματος αὐτοῦ, τῆς λύσεως αὐτοῦ, τῶν μέσων πρὸς ἐπίλυσιν· ἀπὸ σκέψεως δὲ μεταβαίνων εἰς σκέψιν, εὐρέθην καταντήσας. . . μαντεύετε ποῦ; Εἰς ἐν τῶν ἀξιολογωτάτων ἐπιστημονικῶν καθιδρυμάτων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, εἰς ἓνα τῶν πλουσιωτάτων ἡμῶν ἱστορικῶν θησαυρῶν, εἰς τὸ ἀρχαῖον μέγαρον Soubise, εἰς τὰ ἐθνικὰ ἀρχεῖα. Ἐντεῦθεν ἤρχιζον νὰ εἶμαι ἐγὼ ὁ μανθάνων.

Β'

Ἐν τοῖς ἐθνικοῖς Ἀρχείοις τῆς Γαλλίας κατὰκειται συλλογὴ ἣν συνιστᾷ εἰς πάντας τοὺς ἐραστὰς ἱστορικῶν περιέργων. Ἐν πέντε δωματίοις, ἀνεσκευασμένοις μετὰ θελκτικῆς φιλοκαλίας καὶ ὅπου ἦσαν ἄλλοτε τὸ φυλακεῖον, τὸ σφαιριστήριον, ὁ θάλαμος καὶ ὁ κοιτὼν τῆς δουκίσσης, εὐρίσκεται σήμερον συνειλεγμένη καὶ οἶονεῖ ἐπιτετημένη δολόκληρὸς τις ἱστορία τῆς Γαλλίας.

Πολλάκις ἐγένετο ἀπόπειρα ὅπως παρασταθῶσιν αἱ διάφοροι τοῦ παρελθόντος φάσεις καὶ ἡ ἱστορικὴ πορεία τοῦ πολιτισμοῦ διὰ χρονολογικῆς διαδοχῆς κτιρίων, μνημείων, πινάκων, εἰκότων ἀνδρῶν ἐπιφανῶν ἢ ἡγεμόνων. Ἐχομεν οὕτως ἐκθεσιν ἱστορικὴν γινομένην διὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς γραφικῆς. Ἐν δὲ τοῖς Ἀρχείοις ἔχομεν τὴν ἱστορίαν ἐκτεθειμένην διὰ τῆς γραφῆς. Ἀληθῶς δ' ἐπὶ τῶν τοίχων τούτων ἐκτίθεται καὶ ἀνελίσσεται πλῆθος χειρογράφων, ἅτινα, κατερχόμενα ἀπὸ τῶν Μεροβιγγίων μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Παλινορθώσεως,

παριστῶσιν, οἶονεῖ ὡς ἐν μικρῷ κατόπτρῳ καὶ ἐν μικρᾷ γωνίᾳ, τὴν γενικὴν πρόοδον τῆς βιομηχανίας, τῶν τεχνῶν καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς.

Εὐθὺς πρῶτον ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ παπποῦ εἰς τὴν περγαμνὴν καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὸν χάρτην καθιστᾷ ἡμᾶς μάρτυρας τῆς δημιουργίας ἐνὸς τῶν θαυμασιωτάτων ὀργάνων τοῦ πολιτισμοῦ. Τί θὰ ἦτο ὁ νεώτερος κόσμος ἄνευ τοῦ χάρτου!

Ἐπειτα δ' ἡ ἐμφάνισις τῆς γοτθικῆς γραφῆς διαδεχομένης τὴν ῥωμαϊκὴν, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὅτε αἱ μητροπολιτικαὶ ἐκκλησίαι ἀντικαθιστῶσι τοὺς ναοὺς τῶν Ῥωμαίων, ὑποδεικνύει, ὡς ἐκεῖναι ἐν τῷ κόσμῳ τῆς τέχνης, τὴν ἐπέλευσιν τῆς πολυθελγήτρου καὶ ἰδιοτρόπου θεᾶς τῶν μέσων αἰώνων, τῆς φαντασίας.

Τέλος δὲ παρέχεται τὸ περιφανέστατον τεκμήριον τῆς ἀναπτυχθείσης παιδείας διὰ τῆς ἐμφανίσεως τῆς κατ' ἄνδρα ἰδίας γραφῆς (*écriture individuelle*). Γνωστὸν εἶνε ὅτι ἡ γραφὴ ὑπῆρξε μακρὸν χρόνον γνωστὴ εἰς μόνους τοὺς βιβλιογράφους· παρὰ δὲ τοῦ Ἐγινάρδου μανθάνομεν ὅτι Κάρολος ὁ Μέγας δὲν ἦτο κάτοχος τῆς γραφῆς. Ὅτε δὲ οἱ σταυροφόροι τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐχλεύαζον τοὺς Βυζαντινοὺς ὡς γραφέας, δόνατας καὶ δοχεῖα μέλανος φέροντας. Γνωστὸς δ' εἶνε ὁ ἐν διπλώμασιν εὐπατριδῶν τῶν μέσων αἰώνων ἀπαντῶν τύπος «Ὁ δεῖνα κύριος ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἐξεύρει νὰ γράψῃ ἅτε ὢν εὐπατρίδης.» Ἄρα καὶ ἡ ἀμάθεια ἦτο προνόμιον ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις.

Περὶ δὲ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος παρέχει ἡ μῖν τὸ πρῶτον ἡ ὠραία συλλογὴ τῶν Ἀρχαίων δείγμα παρεμβάσεως τῆς χειρὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς πράξεις τῆς ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως. Ἐν τῇ κατωτάτῃ σειρᾷ ὑελοφράκτου τινὸς θήκης τῆς τρίτης αἰθούσης, ἐν τέλει συνθήκης γενομένης ὑπὸ τινος δουκὸς τῆς Λοθαριγγίας καὶ γεγραμμένης ἐπὶ περγαμνῆς παλαιωθείσης, ἀναγινώσκεται ἡ λέξις καὶ χρονολογία αὕτη «René, 1350.» Τὸ αὐτόγραφον ἐμφανίζεται οὕτως ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῷ βίῳ· τῆς δὲ κινήσεως δοθείσης ἤδη, ἀναπτύσσεται ταχέως καὶ παρουσιάζεται ἐν πλήθει χειρογράφων, ἅτινα εἶνε περίεργοι μαρτυρίαι περὶ τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐγράφησαν. Ἡ γραφὴ τῶν μελῶν τοῦ οἴκου τῶν Βαλοᾶ εἶνε μικρά, λεπτὴ, κομψή καὶ ἀνακαλεῖ τὴν ἐπιμήκη πῶς χάριν τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων τῆς Ἀναγεννήσεως.

Μετὰ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' ἀναπτύσσεται ἡ ἑδραία, μεγάλη, κανονικὴ ἐκείνη γραφὴ ἥτις φαίνεται οὕσα ἡ φυσικὴ ἐκφρασις τῆς ἐκκρίτου φιλολογίας. Τέλος δ' ἐπονται ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ἀρχομένου μέχρι καὶ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος αἱ παμπληθεῖς ἐπιστολαὶ αἱ ἰδίων ἔχουσιν κατ' ἄνδρα χαρακτῆρα, ὧν ὁ μέγιστος

ἀριθμὸς μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἐπ' ἀπειρον ἐκτάσεως τῶν κοινωνικῶν σχέσεων. Καὶ βλέπετε ἀναγεννώμενα πρὸ ὑμῶν, προσυπογεγραμμένα δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν, τὰ ὑψηλὰ ἢ σκληρὰ ἔργα, τὰ τρομερὰ ἢ εὐτυχῇ γεγονότα ἄτινα ἔθελξαν, ἐνέπλησαν φρίκης ἢ ἀπηθανάτισαν τοὺς ἑακτόν καὶ πεντήκοντα ἐνιαυτοὺς οἵτινες χωρίζουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θανάτου Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'.

Τῶν δὲ περιεργωτάτων ἐγγράφων τῆς συλλογῆς ταύτης εἶνε δύο ἐπιστολαί, ὑπογεγραμμέναι ἡ μὲν ὑπὸ Bonaparte, τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἡ δὲ ὑπὸ Napoléon, τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ πρώτη ἀναμφιβόλως εἶνε ἀκανόνιστος, ἀσύνδετος, κατεσκευασμένη καὶ ἐμφαίνει ῥώμην ἀκατάσχετον καὶ κτηνώδη, ἀλλὰ τέλος ὁμοιάζει πρὸς γραφήν. Φανερόν ὅτι ὁ γράψας ἔχει ἀνάγκην νὰ εἶνε τὰ γραφόμενά του εὐανάγνωστα. Ἀλλὰ γενόμενος αὐτοκράτωρ ἔχει γραφήν δεομένην μαντείας. Οὐδὲ μία λέξις εἶνε τετελεσμένη, οὐδὲ ἓν γράμμα πλήρες, οὐδὲ εἰς τηρεῖται κανὼν ὀρθογραφικῆς. Φέρεται πρὸς τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὴν γραμματικὴν μεθ' ἧς καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους περιφρονήσεως. Τὰ συντρίβει, τὰ βασιανίζει· γράφει ὡς ἱππεύει. Ἄν δὲ εἶνε δυσανάγνωστος, τόσῳ τὸ χειρότερον δι' ἐκείνους πρὸς οὓς τὰ γραφόμενα ἀπευθύνονται. Οἱ δεσπότης τῆς Ἀνατολῆς λαλοῦσι διὰ σχημάτων καὶ ἐννοοῦνται· ἐκεῖνος δὲ ὁμιλεῖ δι' ἱερογλυφικῶν ὥς ἀναγνωσθῶσιν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος εὗρε τὸν τρόπον νὰ μεταβάλλῃ τὴν γραφήν εἰς αὐτοκρατορίαν!

Ὡς βλέπετε, ἀνειπισθῆτως ἐτράπην ἀπὸ τῶν πραγμάτων εἰς τὰς κατ' ἐπαγωγὴν θεωρίας. Ἀλλ' ἡ θέα τῶν αὐτογράφων ἐκείνων μ' ἐπανεφύρεν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς ἐγγονῆς μου προταθὲν ζήτημα, κατ' ὀλίγον δ' ἐγεννήθη ἐν τῷ νῷ μου σειρά ὅλη σκέψων καὶ παρατηρήσεων οἰκείων πρὸς τοῦτο τὸ θέμα. Ὅπόσον εἶνε παράδοξον, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν· πάντες χλευάζουσι τοὺς διίσχυρίζομένους ὅτι δύνανται νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ χαρακτῆρος ἐκ τῆς γραφῆς καὶ ὁμῶς πάντες μιλοῦνται τοὺς ψεγμένους.

Εὗρίσκεσθε ἐν τινι αἰθούσῃ. Αἶφνης φθάνει ἐπιστολὴ διασήμου τινὸς ἀνδρός. Ὅποια εἶνε ἡ πρώτη λέξις ἡ ἐξερχομένη τῶν χειλέων ὑμῶν; «Δεῖξάτέ μοι τὴν γραφήν αὐτοῦ.» Μετὰ δ' ἐξέτασιν ἐπιμελῆ, τί ἐπιλέγετε πάντοτε; «Ὑπέθετον ἢ δὲν ὑπέθετον ὅτι ἔχει τοιαύτην γραφήν.» Διὰ τί τοῦτο; Πόθεν πηγάζει ὁ πόθος ἡμῶν πρὸς συλλογὴν αὐτογράφων τῶν ἐπιφανῶν; Διὰ τί ἀποδίδεται ἀπειράκις μείζων ἀξία εἰς ἀσήμους τινὰς γραμμάς ὑπογεγραμμένας ὑπὸ τιμήμους ἐπισήμου ἢ εἰς τὴν γλαφυροτάτην σελίδα γραφίδος ἀγνώστου;

Διὰ τίνα λόγον οἱ ἐκδότης τῶν ἐκκρίτων βιβλίων φροντίζουνσι μεγάλως ἵνα συνεκδώσωσι μετὰ τῆς εἰκόνος τοῦ συγγραφέως καὶ πανο-

μοιότυπον τῆς γραφῆς αὐτοῦ; Διὰ τί λυπούμεθα τὰ μέγιστα μὴ κεκτημένοι μὴδ' ἓνα στίχον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τοῦ Μολιέρου; Διὰ τί; Διὰ τί; Διότι αἰσθανόμεθα ὀρμεμφύτως, καὶ παρ' ὅλα τὰ τοξευόμενα σκώμματα, ὅτι πάντα συνδέονται καὶ συγκρατοῦνται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι πάντα τὰ ἀπ' αὐτοῦ προερχόμενα μαρτυροῦσι περὶ αὐτοῦ καὶ ὅτι κατὰ ταῦτα ἡ γραφή ἔχει τὴν ἀξίαν οὐχὶ μὲν εἰκόνος, ἀλλὰ καὶ τεκμηρίου, εἰδήσεως, ἀπαυγασματος, ἡχοῦς, ἀρώματος, ἀπορροίας τινός. Μὴ δὲν κρίνομεν τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τοῦ βαδίσματος αὐτῶν, τῆς φυσιογνωμίας, τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς, τῶν κινήσεων αὐτῶν;

Τί ἄλλο λοιπὸν εἶνε ἡ γραφή ἢ κίνησίς τις καὶ δὴ ἡ ἐκφραστικωτάτη τῶν κινήσεων; Ἐπειδὴ εἶνε οὐ μόνον ἡ εἰκὼν τῆς ἰδιοφυίας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ προῖον τῆς ἡμετέρας ἀγωγῆς, ἀποκαλύπτουσα ταυτοχρόνως τὸ τί εἴμεθα καὶ τὸ τί πράττομεν. Πῶς λοιπὸν ἡ γραφή ἡμῶν δὲν θὰ ἔλεγέ τι περὶ τοῦ ἡμετέρου χαρακτῆρος, ἥτοι περὶ τῶν σταθερῶν ἡμῶν ἔξεων, ἐν ᾧ ἀντανάκλῃ πιστότατα πάσας τὰς εἰκαίας διαθέσεις τῆς καρδίας, τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος;

Ἡ γραφή ἡμῶν μεταβάλλεται, καὶ μεταβάλλεται βαθέως κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς ἡμετέρας υγιείας, κατὰ τὴν διάθεσιν ἡμῶν, κατὰ τὸν πρὸς ὃν γράφομεν, κατὰ τὴν ὕλην περὶ ἧς γράφομεν. Δὲν γράφομεν αἰτησίαν τινα διὰ τῆς αὐτῆς γραφῆς μεθ' ἧς ἀποποιούμεθα αἰτήσιν πρὸς ἡμᾶς ἀποταθεῖσαν. Δὲν γράφομεν πρὸς τὸν ἀνώτερον ἡμῶν ὡς πρὸς τὸν κατώτερον, δὲν γράφομεν πρὸς τινα κυρίαν πρὸ τοῦ γάμου ὡς γράφομεν αὐτῇ μετὰ τὸν γάμον. Πρὸ τοῦ γάμου εἴμεθα πάντες καλὲς γράφοι, μετὰ τὸν γάμον εἴμεθα σχεδὸν πάντες μουτζουρωταί.

Ἡ γραφή ἡμῶν μεταβάλλεται μετὰ τῆς κατὰστάσεως ἐν ᾗ εὐρίσκομεθα.

Ἀνέγγων ἐν συγγραμμάτι σπουδαιωτάτῳ τοῦ κυρίου de Beauchesne δύο ἐπιστολάς γραφείσας βραχὺν χρόνον τὴν μὲν μετὰ τὴν δὲ ὑπὸ τοῦ δυστυχοῦς παιδίου Λουδοβίκου τοῦ ΙΖ'. Κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ παιδὸς εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Τέμπλου (Temple) ἡ γραφή αὐτοῦ εἶνε γλαφυρὰ, πλήρης κομψότητος ἐν τῇ παιδικῇ αὐτοῦ ἀδεξιότητι, οἷον εἰ ἀποπνέουσα ἀγωγὴν εὐπατρίδου. Μετὰ ἔτος ἓν, ὁποῖα μεταβολὴ! Οἱ χαρακτῆρες εἶνε παραμεμορφωμένοι, ἀπεκτηνωμένοι· νομίζει τις ὅτι εἶνε γραφὴ βλακῆς· πάντα τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ βάσανα τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου νεαροῦ μάρτυρος καὶ πᾶσαι αἱ κακουργίαι τοῦ δημίου αὐτοῦ εἶνε ἐγγεγραμμέναι ἐν ταῖς ὀλίγαις λέξεσιν ἐκείναις.

Ἦδυνάμην νὰ προσθέσω εἰς ταύτας τὰς παρατηρήσεις πολλὰ πράγματα χαρακτηριστικά· οὕτω δὲ παρετήρησα ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ λο-

γικοί καὶ ψυχροὶ γράφουσιν ὀρθία τὰ γράμματα, ὅτι οἱ ἀσταθεῖς καὶ ἀναποφάσιστοι ἔχουσι γραφὴν ἐπικλινῇ πρὸς τὰ δεξιὰ, οἱ δ' εὐφάνταστοι γραφὴν ἐπικλινῇ πρὸς τὰριστερά. Ἄλλη παρατήρησις περίεργος εἶνε ὅτι σήμερον ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουσι πολλαὶ οἰκογένειαι διασώζουσαι τὴν μεγάλην, βαρεῖαν μὲν πῶς καὶ δυσκίνητον, ἀλλὰ πλήρη ἀξιοπεριπέτειας γραφὴν τὴν ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Ἐξεύρετε εἰς τίνα τάξιν ἀνήκουσιν ἅπασαι αἱ οἰκογένειαι αὗται; Εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀριστοκρατίαν. Διετήρησαν τοὺς χαρακτῆρας τούτους ὡς παράδοσιν, ὡς τι διακριτικόν· ἡ δὲ γραφὴ αὐτῶν εἶνε τὸ τεκμήριον τῶν περὶ εὐγενείας ἀξιώσεων αὐτῶν, εἶνε οἷονεὶ μέρος τοῦ οἰκοσῆμου αὐτῶν.

Τί ἐξάγεται ἐκ πάντων τούτων; Ὅτι ἡ γραφολογία εἶνε ἐπιστήμη καὶ ὅτι τὰ αὐτόγραφα παρέχουσι στοιχεῖον βέβαιον ἡθικῆς διαγνώσεως; Πολλοὺ γὰρ καὶ δεῖ. Τὰ πράγματα ἀναίρουσι συνεχέστατα τὴν θεωρίαν ταύτην, ἐν δὲ τῇ συλλογῇ τῶν Ἀρχαίων εὗρισκω διὰψέυσιν αὐτῆς τρομερωτάτην· Λουδοβίκος ὁ ΙΣΤ' καὶ ὁ Ῥοβεσπιέρρος ἔχουσι τὴν αὐτὴν γραφὴν. Περιορίζω δὲ τὴν ἐκφρασίν μου εἰς τοῦτο μόνον, ὅτι αἱ περὶ αὐτογράφων μελέται δὲν εἶνε ὅλως ἀνάξια λόγου ἐν ταῖς ψυχολογικαῖς μελέταις, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀσχολία ἀρμόζει εἰς τὸ φιλοπερίεργον καὶ ἐταστικὸν πνεῦμα τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ ὅτι ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου αἵματος ἐπιχειρηθεῖσῃ μεγάλῃ ἀνακρίσει τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀπειροπληθῶν ὄντων τῶν μαρτύρων τῆς κατηγορίας καὶ τῆς ὑπερασπίσεως, εἰς ἐκείνων οὐς δυνάμεθα, οὐκ ἄνευ τινὸς δυσπιστίας, νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ἐρωτήσωμεν τερπόμενοι εἶνε ἡ γραφὴ.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς εἰς τὰ Ἀρχεῖα ἐπισκέψεώς μου. Μεταβὰς ἐκεῖ μετὰ τῆς ἐγγονῆς, ἔδειξα εἰς αὐτὴν, τὸ μὲν μετὰ τὸ δὲ, τὰ πέντε ὠραῖα δωμάτια μετὰ μεγίστης ἀκριθείας καὶ ἐξηγήσα αὐτῇ τὸ νόημα πάντων ἐκείνων τῶν ἐγγράφων· ἀπειπειράθη δὲ νὰ προσθέσω τὰς δι' αὐτὴν πάντῃ νέας ταύτας ιδέας εἰς τὸ μικρὸν φορτίον τῶν ἤδη κεκτημένων γνώσεων αὐτῆς· τέλος δ' ἀνεκοίνωσα εἰς αὐτὴν τινὰς τῶν σκέψεων ἃς μοι ἐνέπνευσεν ἡ ἱστορικὴ ἡμῶν ἐκδρομὴ, καθιστῶν αὐτὰς προσιτάς εἰς τὸ παιδικὸν αὐτῆς πνεῦμα. Ἐνόησε πάντα; Ὀχι. Ἐνόησε τελείως; Ὀχι. Ἀλλ' ἐπραττον ὀρθῶς εἰσηγούμενος αὐτῇ τὰς νέας ταύτας σκέψεις; Ναί. Οἱ κηπουροὶ λέγουσιν ὅτι ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν σπειρομένων σπόρων τινὲς βλαστάνουσι μόλις μετὰ δύο ἢ τρία ἔτη. Διὰ τί; Ὁ λόγος ἀγνοεῖται. Ἐπὶ τινὰ χρόνον κοιμῶνται, ἔπειτα δὲ ἡμέραν τινὰ ἐξυπνῶσι. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ περὶ τινὰς ιδέας σπειρομένας εἰς τὸν νοῦν τῶν παιδίων. Ἄν αἱ ιδέαι αὗται εἶνε ὑπέρτεραι τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἀδιάφορον ἡμέραν τινὰ ἡ ἡλικία καὶ αἱ ιδέαι θὰ συμβαδίσωσι. Ἄν τὰ παιδία δὲν ἐν-

νοῶσιν αὐτὰς σήμερον, ἀδιάφορον, θὰ ἐννοήσωσιν αὐτὰς αὔριον. Σπείρετε πάντοτε, μόνον δὲ προσέχετε περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν σπόρων. Ἐνθυμίσθε ὅτι ὑπάρχουσι φυτὰ δηλητηριώδη! λαμβάνετε μόνον σπόρους ὑγιεῖς, γονίμους, θρεπτικούς, τὸ ἄνθος τῶν σπόρων, περὶ δὲ τοῦ χροῦ τοῦ τῆς καρποφορίας δότε πίστιν εἰς τὸ παιδίον· θὰ ἐξοφλήσῃ ἡμέραν τινὰ. Τοκίζετε τὴν διδασκαλίαν ὑμῶν, οὕτως· εἰπεῖν, ἐπὶ προθεσμίᾳ.

*Α.

ΤΕΤΤΙΓΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ τέττιξ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλληνισιν.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες οὐχὶ ψυχροὶ παρατηρηταί τῆς φύσεως ὄντες καθὼς ἡμεῖς σήμερον, ἀλλ' ἐνθερμοὶ αὐτῆς θαυμασταὶ καὶ ἐξετασταί, εὗρισκον ὑπὸ μὲν τὰ ἄψυχα ζῶν, τὰ δ' ἐμψυχα θεοποιούν καὶ πλείστους περὶ αὐτῶν ἐπλασσον μύθους. Δὲν ἔβλεπον εἰς τὸ ζῶον σκελετὸν μετὰ μυῶν καὶ νέρων, ἀλλ' ἀνεκάλυπτον εἰς αὐτὸ ἂν ἔχι τὴν μεταμόρφωσιν θνητοῦ τινος, ἀλλὰ παράδοξα συμβεβηκότα, ἀλλ' ὠραιότατας παραδόσεις. Ὁ λύκος δὲν εἶναι τὸ δεινὸν θηρίον τὸ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν κυνοειδῶν, ἀλλ' ὁ Λυκάων δὲν ὁ Ζεὺς ἔνεκα τῆς ἀγριότητος μετεμόρφωσεν εἰς λύκον· ὁ ἔποψ δὲν εἶναι ὁ τσαλαπετεινός, ἀλλ' ὁ ἀπηνῆς Τηρεὺς· ἡ ἀράχνη δὲν εἶναι τὸ ἐντομὸν ἐκείνου τὸ συλλαμβάνον μυῖας, ἀλλ' ἡ φιλόδοξος παρθένος ἦν τῆς Ἀθηνᾶς ὁ φθόνος μετεμόρφωσεν εἰς ἀράχνην.—Ὁμολογουμένως ἐν τῶν ὀλίγων ζώων δι' ἃ πάμπολλα ἔγραψαν καὶ εἶπον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶναι καὶ ὁ τέττιξ.

Οἱ Ἕλληνες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐδύξαζον ὅτι ὁ τέττιξ παράγεται αὐτομάτως ἐκ τῶν κόλπων τῆς γῆς. Ἡ ιδέα αὕτη, ἥτις εἶναι ἡ παλαιὰ περὶ τῆς αὐτομάτου πάντων τῶν ὄντων γενέσεως δοξασία, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ θεωρῇται ὁ τέττιξ σύμβολον τοῦ αὐτοχθονισμοῦ καὶ τῆς εὐγενείας. Τούτου ἕνεκεν οἱ Ἀθηναῖοι, οὔτινες εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐκαυχῶντο ἐπὶ τῷ αὐτοχθονισμῷ αὐτῶν, ἔφερον ὡς κόσμημα τῆς κεφαλῆς τέττιγας τεχνητοὺς, ἀναδένοντες τὰς τρίχας εἰς κόρουμβον. Ἐδύξαζον δὲ συγχρόνως ὅτι ὁ τέττιξ οὐδὲν τρώγει, τρέφεται δὲ μόνον δι' ὕδατος καὶ δρόσου.

Ἡγάπων δὲ καὶ ἐλάτρευον οἱ Ἕλληνες τὸν τέττιγα κυρίως ἕνεκα τῆς γεύσεως αὐτοῦ καὶ τῆς φωνῆς. Ὡς ἐξάγεται ἐκ πλείστον χωρίων, οἱ ἀρχαῖοι ἔτρωγον τὸν τέττιγα θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἡδιστον ἔδεσμα καὶ ὡς ὀρεκτικόν, ὡς λέγει ὁ Ἀθήναιος. Ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀναγνώφῃ παρεισάγει τινὰ λέγοντα

πρὸς θεῶν, ἔρχμαι τέττιγα φάγεῖν·

ὁ δ' Ἀριστοτέλης προστίθησιν ὅτι κατὰ τὴν γεῦσιν εἶναι νοστιμώτεροι αἱ θήλειαι ὅταν ἦναι ἔγκυοι, καὶ πρὸ πάντων τὰ λευκὰ αὐτῶν ὠά.

Τὴν φωνὴν δὲ τοῦ τέττιγος ἐθαύμαζον οἱ